

ВІЙНА МІЖ ГАБСБУРГАМИ ТА ОСМАНАМИ 1593–1606 рр.: ВИТОКИ КОНФРОНТАЦІЇ, УТВОРЕННЯ АЛЬЯНСІВ ТА СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ СИЛ ПРОТЯГОМ КОНФЛІКТУ

ШАГУРІ О.М.,
здобувач
Національного
університету
«Києво-Могилянська
академія»

У статті розглядається виникнення військового та геополітичного протистояння між домом Габсбургів та Османською імперією, утворення історичних коаліцій та союзів протягом XVI століття в Європі та в Азії, формування альянсів безпосередньо напередодні війни 1593–1606 років, та зміни що відбулися з союзами протягом конфлікту, а також інші фактори, що вплинули на геополітичний баланс сил між ворогуючими сторонами.

Ключові слова: Османська імперія, дім Габсбургів, війна 1593–1606 рр., геополітика, дипломатія.

Протистояння Османської імперії та низки європейських країн, яким позначилася вся ранньомодерна історія, завжди носило характер чогось більшого за черговий конфлікт через державні інтереси. Османська імперія як мусульманська держава представлялася загрозливою силою, що спрямувала експансію на захід в спробі знищити християнський світ. Турки стали саме тим Великим Іншим, яке дозволило на певний час консолідуватися Європі і усвідомлювати себе як «*Rex Christiana*», якій необхідно вистояти перед загрозою ісламської експансії. Принаймні, нерідко тематику «останнього захисного кордону християнської цивілізації проти варварства» експлуатувала риторика противників Османської імперії – від німецьких «турцік» до послань шляхтичів Речі Посполитої.

Конфлікт з Габсбургами 1593–1606 років, за яким закріпилася назва Довгої, або П'ятнадцятирічної війни, був винятково масштабним за кількістю залучених держав, адже в нього військовим чи дипломатичним шляхом втрутилися не тільки Османські й Габсбурзькі володіння та сателіти, а й більшість зацікавлених сил як в Європі, так і в Азії, від Персії до Іспанської імперії. Відтак, ця тема

може бути полем для багатьох досліджень і наукових інтересів, особливо в сфері дипломатії.

Нашою метою буде проаналізувати геополітичний аспект протистояння між Габсбургами та Османською імперією. Для цього необхідно розглянути яким чином виникає конфронтація, які сили були в неї втягнуті – за яких обставин і через які інтереси, та яким чином складався баланс сил в роки війни та які події його формували.

Принципове протистояння бере свій початок ще з кінця XIV- початку XV ст. з Нікопольського та Варнського хрестових походів (1396 та 1444 роки відповідно), які зазнали нищівних поразок. Ще більшою поразкою та трагедією для Європи обернулася битва при Могачі (29 серпня 1526 року). Ця подія мала два важливі наслідки, що зіткнули Османську імперію та Габсбургів. По-перше, внаслідок перемоги при Могачі Порта захопила більшу частину угорських земель, з яких було утворено Будайський пашалик, а по-друге, в битві загинув Лайош II, останній представник Ягеллонської династії на престолі королівств Угорщини та Богемії. Він не залишив законних спадкоємців (мав лише незаконнонародженого сина Яноша Васса), що дало змогу Фердинанду I Габсбургу претендувати на корону, адже він був одружений на сестрі Лайоша, Анні Ягеллонській. Стани, що були нажахані небезпекою остаточного підкорення османам і потребували сильного заступника, підтримали його кандидатуру і таким чином корони святого Вацлава і святого Іштвана опинилися в руках Габсбургів. Отже, і Фердинанд I, і Сулейман I Великий мали претензії на угорські землі.

Сулейман призначив королем Угорщини – звісно, під своїм протекторатом – трансильванського воєводу Яноша Запольяї, сина угорського надора Іштвана Запольяї, 11 листопада 1526 року. Фердинанд I, в свою чергу, розгорнув наступ на угорські землі в 1527 році. Турки, не надто довіряючи Яношу Запольяї, не поспішали надати допомогу, він опинився сам на сам проти Габсбургів і був змушений шукати притулку в Речі Посполитій. Вже в 1529 році, зібравши величезну армію, Сулейман I розпочав кампанію в Угорщині. Відновивши владу Яноша Запольяї, війська продовжили наступ, кінцевою метою якого було здобуття Відня. Так розпочалася перша облога Відня, що тривала з 27 вересня по 14 листопада 1529 року. Попри всі зусилля турецької армії, здобути столицю так і не вдалося, війська Сулеймана відступили. В символічному значенні невдача під Віднем означала кінець форсованій експансії в Європу – нарешті Османська імперія зустріла гідного супротивника. Невдовзі відбулася серія контрнаступів: у 1530 році наступав Фердинанд, дійшовши до Буди, а в 1532 –

знову османи, повертаючи території. Бойові дії тривали до підписання мирного договору 1538 року у Вараді, згідно з яким Фердинанда визнавали володарем західної Угорщини, а він, в свою чергу, визнавав право на володіння Януша Запольяї¹. Так Угорщину остаточно було розділено між Габсбургами та Османами. Януш помер в 1540 році, і стани визнали Фердинанда I Габсбурга королем Угорщини. Однак за чотири дні до смерті Януша, 18 липня 1540 року, в нього народився син, Януш II Сигізмунд Запольяї, якого османи одразу оголосили королем Угорщини, що продовжило протистояння за землі корони святого Іштвана².

В цей час відбулася іще одна важлива в контексті європейської дипломатії подія. Французький король Франциск I залишався найбільшим конкурентом Габсбургів в Європі. Він усіляко намагався протистояти гегемонії Габсбургів, претендуючи навіть на корону Священної Римської імперії. Франциск провів чотири війни з Карлом V – у 1521–1526, 1526–1530, 1535–1538 та 1541–1544 роках. Конфлікти відбувалися переважно за володіння Бургундією та за контроль над італійськими герцогствами. Після нищівної поразки Франциска I в битві при Павії, в якій сам король потрапив у полон, йому довелося підписати Мадридський договір, згідно з яким він поступався Бургундією на користь Карла V та обіцяв не втручатись в італійські справи. Така принизлива ситуація змусила Франциска піти на союз з Османським імператором Сулейманом I³. Французи постійно листувалися з османами та обмінювалися посольствами. Наявність союзника в Європі розв'язала руки Сулейману для наступу на Могач у 1526 році. Після цього французи неодноразово виступали союзниками Порти: спільні дії в Середземному морі (1534–1535), альянс перед італійськими війнами (1536–1538), італійська та угорська кампанії проти Габсбургів в 1542–1546 та 1543 роках, та кампанії в Італії в 1551–1559 роках. Подібний союз, який довгий час не афішувався і тримався в таємниці, шокував Європу, адже це було вперше, коли одна католицька держава виступала в союзі з іновірцем проти іншої католицької держави. Габсбурзька «пропаганда» широко акцентувала увагу на цьому факті.

Довершенням відходу від конфесійної солідарності в дипломатії стало те, що, за посередництва Франциска I, Османській імперії вдалося домовитися з Шмалькальденською лігою протестантів, які протистояли Карлу V⁴. У відповідь Габсбурги, які тепер були змушені постійно воювати на декілька фронтів, почали шукати союзника, який би зміг відтягнути сили османів з Європейського театру воєнних дій. Такого союзника вони знайшли в особі персидського шаха, правителя Сафавідського Ірану.

Європейці давно шукали союзу з Персією проти Османської експансії. Такі спроби можна простежити ще з п'ятнадцятого століття: наприклад, посольства венеціанців Йосіфата Барбаро в 1473–1479 роках, та Амброджо Контаріні через двадцять років⁵. Цікаво, що французи також надавали допомогу османам проти Персії. Цікаво також і те, що з Персією в цей же час підтримувала контакти Венеціанська республіка та папа Пій V⁶. Таким чином, до середини шістнадцятого століття було укладено більшість союзів та зв'язків, які залишатимуться актуальними в період Довгої війни між Османською імперією та Габсбурзьким домом.

Війна в Угорщині, що тривала протягом сорокових років, в цілому була дуже невдалою для Габсбургів. Найважливішими подіями можна назвати повернення османами Буди в 1541 році, здобуття Грану та Фегервару, облогу та здобуття Ештергому (тут на боці Османської імперії також виступила Франція) в 1543 році. В результаті цих перемог і для того, щоб вивільнити сили для війни з Персією, в 1545 році султаном було укладено перемир'я, а згодом, в 1547 році, мир на п'ять років, підписаний в Едірне (в історіографії також відомий як перше Адріанопольське перемир'я). Згідно з цим договором, окрім традиційного взаємовизнання прав на Угорщину за Фердинандом та Янушем II Сигізмундом Запольяї, було встановлено, що Габсбурги зобов'язуються сплачувати щорічно 30 тисяч флоринів за право володіння своєю частиною Угорщини⁷. Цей факт є дуже важливим, адже в подальшому дипломатичному протистоянні його нерідко намагалися розіграти, інтерпретуючи то як подарунок, то як сплату данини. Останньою кампанією Сулеймана I Великого проти Габсбургів стала війна 1566–1568 років. Насправді активна фаза війни тривала лише протягом 1566 року, коли відбулася битва при Шегетварі, під час якої від старості помирає Сулейман і в якій Османській імперії вдалося перемогти, не зважаючи на тяжкі втрати.

Спадкоємцем Сулеймана став син Роксолани Селім, переговори з ним тривали до 1568 року, коли було укладено другий мир в Едірне, згідно з яким підтверджувалася сплата 30 тисяч флоринів і визнавалися права султана на Молдавію та Валахію. Другий договір в Адріанополі забезпечив період відносного миру майже на чверть століття, до початку Довгої війни. Проте правління Селіма було слабким, імператор приділяв замало уваги адміністративній, військовій та економічній діяльності. В результаті Волощина, Молдавія та Трансильванія обрали собі нових правителів, які вже не вважали себе під протекторатом Османської імперії.

Іспанські Габсбурги продовжували військові дії проти Османів: у битві за Мальту (1565) та у відомій

битві при Лепанто (1571), разом з лицарями Мальтійського ордену та військами італійських держав, брали участь іспанські вояки. Священна ліга – Республіка святого Марка, Ватикан, Савойське герцогство, Генуезька республіка, Мальтійський орден та Іспанська імперія – цей анти-османський альянс також буде стабільним протягом усього шістнадцятого століття.

Основним мотивом нової війни 1593 року стало давнє суперництво та протиріччя Габсбургів та Османів в Центральній Європі. Привід до війни знайти було не важко, адже весь цей час регіон залишався неспокойним, весь час відбувалися локальні сутички, напади розбійників і малих загонів. Кульмінаційною подією, що безпосередньо призвела до війни, стала битва при Сісаку, що відбулася 22 червня 1593 року. Хорватські ускоші постійно провокували османські війська та гарнізони своїми рейдами. Нарешті боснійський бейлербей Хасан Паша увійшов в Хорватію з військом і почав облогу Сісака⁸. Назустріч йому для звільнення міста Габсбурги направили генерала Рупрехта фон Еггенберга, який здобув значну перемогу над турками. Через місяць Мурад III оголосив Габсбургам війну. Згідно з однією з версій, османський імператор вирішив розпочати масштабну війну задля того, щоб відвести бунтівні війська та постійно потенційно небезпечних яничарів якомога далі від Константинополя, відіславши їх воювати в Угорщину⁹. Крім того, деякі дослідники вважають, що таким чином султану вдалося на певний час уникнути анатолійського повстання (відомого як «Celalî ayaklanmaları», «виступи джелалі», джелалі – ті хто повстали проти держави)¹⁰.

Звернемо увагу на міжнародний баланс сил під час «П'ятнадцятирічної війни». Стараннями Папи римського Клементя VIII та габсбурзької дипломатії, в ході війни проти турків у 1593 році була сформована Священна Ліга, основними учасниками якої, окрім Священної Римської імперії та Австрійського ерцгерцогства, були Іспанія (яка, проте, не приймала активної участі у війні з Османською імперією через пріоритетну для неї громадянську війну у Франції, в якій вона активно виступила на боці католиків, а також через загальнодержавну депресію, яка настала після загибелі Непереможної армії в 1588 році), Республіка Святого Марка (Венеціанська республіка), Мантуанське герцогство, Савойське герцогство, Феррарське герцогство (яке з 1598 року підпало під контроль Ватикану) і сама Папська держава¹¹. Сам Клемент був великим союзником Габсбурзького дому. Він заслужив прихильність Габсбургів, перебуваючи на посаді папського легату в Речі Посполитій, коли йому за допомогою переговорів вдалося звільнити затриманого ерцгерцога

Максиміліана, який претендував на корону Речі Посполитої¹². У відповідь його кандидатуру на папську тиару підтримали Філіп III та Рудольф II. Крім того, Клементу VIII вдалося налагодити гарні стосунки з Францією. Як відомо, Генріх IV, якому приписують крилатий вислів «Париж вартий меси», за активної підтримки папи обрав католицизм, таким чином завершивши довгу громадянську релігійну війну у Франції. Це влаштувало і іспанських Габсбургів, оскільки дозволяло вивільнити ресурси, зайняті в підтримці католицької партії у Франції. Однак, коронувавшись, Генріх оголосив в 1595 році війну Іспанії, яка склалася в цілому невдало для французів. Знову ж таки, зусиллями папи Клементя VIII 2 травня 1598 року був підписаний Вервінський мирний договір між Іспанією та Францією, що завершував війну¹³. Дружні стосунки папи та короля Франції влаштували і австрійських Габсбургів, які були дуже зацікавлені в тому, щоб Франція більше не була союзником Османської імперії. І справді, відкрито французи не виступали на стороні Османів. Більше того, до складу габсбурзької армії були надіслані французькі найманці на запит Рудольфа II у 1597 році, які, проте, відзначилися дуже сумнівними звитягами. Ці війська були розташовані у прикордонній фортеці Папа, між ними та місцевими загонами угорців нерідко траплялися сутички, крім того, французи не отримували належної платні. В результаті, в 1600 році вони здали фортецю туркам, вирізавши угорців та німців, перейшли на бік Османської Імперії і далі воювали на її боці¹⁴. Ця ситуація доволі дивна, адже зазвичай Османська імперія не користувалася послугами найманців, існують лише поодинокі випадки фіксації сплати найманцям з поляків чи австрійців¹⁵. Отже, певним чином французи таки повоювали проти Габсбургів. В 1604 році між Французьким королем Генріхом IV та султаном Агмедом III було підписано мирний договір, що виключало Францію з подальших дій проти Османської імперії і відновлювало їхню дружбу¹⁶.

Папа Клемент VIII активно підтримував війну з турками грошима. Крім того, як колишній легат в Речі Посполитій, він сприяв переговорам Габсбургів та Речі Посполитої про приєднання останньої до анти османської ліги (наприклад, йшли перемовини про те, що за 150 тисяч флоринів Річ Посполита виставила б двадцять тисяч кавалерії і стільки ж піхоти¹⁷). Складність ситуації з Річчю Посполитою полягала в тому, що вона сама мала свої інтереси і претензії щодо Трансільванії та Волощини, і цим вдавалося певний час маніпулювати османській стороні¹⁸, утримуючи Річ Посполиту від вступу до війни. Однак, станом на 1606 рік, загроза цього вступу була як ніколи великою. Цьому по-

сприяло одруження 11 грудня 1605 року Сигізмунда III на Констанції, доньці австрійського ерцгерцога Карла¹⁹. Характерною стає і сеймова риторика, де постійно наголошується на турецькій загрози: «Я писав до ксьондза підканцлера королівства, щоб він повідомив від мого імені Вашій високості, що я ніколи стільки не боявся цього ворога, як нині, при теперішньому сум'ятті в Угорщині. Хто б не був перед тим і зараз винуватцем цього сум'яття, всі вони злочинці не тільки перед королівством, але і перед нашою вітчизною, перед нашою Річчю Посполитою і перед усім християнським світом, тому що якщо тепер не вигнати турків з Угорщини, то ми зараз же матимемо їх собі сусідами, а наскільки страхотливе... таке сусідство, важко навіть подумати.» (зі звернення Замойського до Варшавського сейму 20 січня 1605 року)²⁰.

Більше того, в червні 1605 року московський престол посів Дмитрій, ставленник Речі Посполитої, що, по-перше, зняло для Речі Посполитої постійну напругу на Сході, а по-друге, створило можливість залучити саму Московію у війну з Османською імперією, і, що ще більш важливо, – координувати спільно дії з Іраном, адже саме через Московію лежав один з найбезпечніших шляхів до Ірану. Так, європейці намагалися відкрити в Московії торговельні кампанії, які мали б забезпечувати зручний прохід до Персії²¹.

У цей час Європа обмінюється з Іраном численними посольствами. Англійські брати Роберт та Ентоні Ширлі, видатні мандрівники свого часу, поїхали в Іран в 1599 році для того, щоб модернізувати сафавідську армію²². Вони довгий час залишалися при дворі персидського шаха Аббаса. Ентоні Ширлі приєднався до спорядженого у відповідь посольства персів начолі з послом Хусейном Алі Беєм. Вони відвідали імператора Рудольфа II в Празі, герцога Мантануанського та Монтферратського Вінченцо Гонзага, Венецію та Іспанію, де їх зустрів Філіп III²³. Очевидно, вибір місць був не випадковим, адже всі ці можновладці вели війну проти Османської імперії.

У свою чергу, з Європи до Персії були відправлені посланці папи Клементя VIII, Дієго де Міранда та священник Франциск да Коста, які постійно сперечалися між собою, що шкодило місії, а Франциск да Коста ще й надсилав папі дуже сумнівної якості інформацію про те, що шах Аббас бажає прийняти католицизм, що об'єднає їх у війні з турками. Рудольф II надіслав у відповідь на посольство Хусейна Алі Бея трансільванського шляхтича Стефана Какаша де Залонкемені, який по дорозі загинув, і місце очільника посольства зайняв Георг Текандер фон дер Ябель, який і прибув до Табрізу, де знаходився двір²⁴.

Війна Османської імперії з Іраном розпочалася ще в 1603 році, не без сприяння габсбурзьких дипломатів, які в своїх місіях та через посередництво Московії домовлялися з іранським шахом про спільні дії²⁵. З початком війни Іран припинив експорт персидського шовку до Османської імперії, щоб запобігти недостачі срібла та золота, і замість того спробував розпочати торгівлю шовком безпосередньо з Європою, через Індійський океан, про що домовлялося персидське посольство в Лісабоні в 1603 році²⁶. Це болоче вдарило по економіці Порту, адже перепродаж шовку був великою статтею доходів до імперського бюджету.

Таким чином, ми бачимо, як невдало складалася міжнародна геополітична ситуація для Османської імперії: проти неї виступила ціла плеяда європейських сил, серед яких були італійські держави, Іспанська імперія, Священна Римська імперія та інші володіння Габсбургів, Річ Посполита і навіть колишні центральноєвропейські суб'єкти османів – Трансільванія, Валахія та Молдова, в той час як традиційний союзник турків, Франція, був більше зайнятий своїми власними справами. Крім того, Московія та Грузія співчували ворогам Османів, а Іран взагалі розпочав відкриту війну на східному фронті.

Однак на полях боїв ситуація не була настільки однозначною. 13 жовтня 1593 року турок Сінан Паша захоплює Веспрем, а в 1594 році – прикордонну фортецю Рааб²⁷, а також фортеці Гійур та Комаром²⁸. У відповідь на ці дії в місті Гуйульфехервар (сучасна Альба Луліа в Румунії) князь Трансільванії Сигізмунд Баторі, воєвода Валахії Міхал Хоробрий та молдавський володар Арон Тіранул (або Арон Тиран) підписали договір про спільні дії проти Османської імперії. В договорі також було зазначено, що Валахія і Міхал Хоробрий переходили під протекторат Трансільванії та Сигізмунда Баторі за умови спільного виступу проти турків. Цьому договору передував договір між Сигізмундом Баторі та Рудольфом II в Празі про спільні дії проти османів. Міхал Хоробрий розпочав свою кампанію проти турків в 1594 році, захопивши деякі фортеці в Дунайському басейні – Гійургію, Харсову та Сілістру, в цей же час молдавани нанесли поразку османам в Йасі та інших частинах Молдавії. 23 серпня 1595 року Міхал, очолюючи валахів та шекелів, перемагає в битві при Калугарені Сінан Пашу. Об'єднавшись з армією Сигізмунда Баторі, яку очолював Іштван Бочкаї, Міхал звільняє Тарговіще, Бухарест та Брайлу. Йому навіть вдається почати наступ на територію самої Османської імперії, з захопленням Нікополісу, Рібніка та Чілії, загрожуючи Едірне.

В цей час, 16 січня помирає Мурад III, спадкоємцем якого 27 січня стає Мегмед III. Австрійці за-

хоплюють Штульвайсенбург та Вищеград. В 1596 році Мегмед III провів кампанію в Угорщині, захопивши 23 вересня Ерлау. Несподівана атака татар на тили військ Міхала Хороброго змусила його зупинити наступ. 24–26 жовтня відбулася найбільша битва між Османами та європейськими силами з часів битви при Могачі – битва під Мезьокерестешем²⁹. В її ході османська армія завдала болючої поразки силам Габсбурзької коаліції сумарною кількістю 45–50 тисяч осіб, хоча і сама понесла великі втрати.

Одночасно загострюється ситуація в Трансільванії. В 1598 році князь Сигізмунд Баторі домовляється з Рудольфом II про своє зречення на його користь в обмін на титул герцога Ополе (Сілезія), що зробило б його князем Священної Римської імперії. Однак вже в жовтні 1598 року він змінив свою думку та зрікся на користь свого двоюрідного брата, кардинала Андрю Баторі. Рудольфові це не сподобалось і в жовтні 1599 року він розпочав війну проти Сигізмунда. В цей же час Міхал Хоробрий розпочав війну з Андрю Баторі. Таким чином, у 1599 році в Трансільванію одночасно з двох боків увійшли війська генерала Георгіо Басти та Міхала Хороброго³⁰. Міхал став князем Трансільванії, проте Рудольф II почав підозрювати його в змові з Османами. Чи це справді було так, чи Рудольф лише бажав встановити через свого генерала Георгіо Басти цілковитий контроль над Трансільванією³¹, – невідомо, однак 19 серпня 1601 року Міхала Хороброго було підступно вбито за наказом Басти. Після цього імперський генерал здобув ще декілька перемог над Іштваном Баторі, остаточно вибивши його з країни в 1602 році і здобувши домінуючу позицію в Трансільванії³².

Протягом 1600-1601 років Османи захопили фортецю Каніжа та розбили ерцгерцога Фердинанда, який здійснив спробу звільнити фортецю 18 листопада 1601. Секешфехервар було взято Габсбургами в 1601 році, але вже наступного року Османи її повернули³³. У 1602 році ерцгерцог Матіас безрезультатно штурмує Буду.

Якщо в Центральній Європі війна йшла з перемінним успіхом для Османської імперії, на інших її кордонах події розвивалися драматичніше. 1596 року в Анатолії починається заворушення джелялів. Опосередковано воно пов'язано з битвою при Мезьокерестеші, після якої великий візир Сінан Паша вирішив навести дисципліну у своєму війську, оголосивши, що усі війська, які не вишукуються перед його наметом до заходу сонця, будуть вважатися дезертирами, за що будуть покарані на смерть із конфіскацією усього майна на користь держави. Розгнівані такою відплатою за роки важкої служби в Європі, тисячі солдатів дезертували

в Анатолію. В Анатолії і без них вже роками назривало невдоволення серед селян податковою політикою Османської імперії³⁴. Отримавши лідерів і війська, селяни масово доєднувалися до повстання. Варто також згадати про повстання в Ємені на чолі з імамом Зайді (1597–1602 рр.) та у Багдаді (1603 р.), коли Мухаммад аль Тавіль підняв повстання проти влади османів³⁵. Також у січні 1603 року розпочалося повстання сіпагів. На додачу, 22 грудня 1603 року помирає Мегмед III, і його місце займає малолітній Агмед I. В цей же час розпочинається війна з Іраном, вдала для останнього. Шах Аббас завойовує Єреван, Шіріван та Карс³⁶.

Вцілому останні роки війни склалися невдало для Османської імперії: внутрішні потрясіння, повстання власних військ, війна на два фронти. Хоча Османам і вдалося здобути ряд військових перемог,

міжнародний баланс сил був очевидно на стороні Габсбургів. Останнім вдалося не тільки нейтралізувати союзників турків в Європі, а й заручитися підтримкою багатьох її потенційних суперників, як в Європі так і в Азії. Порту врятували події 1604 року в Трансильванії – масштабне антигабсбурзьке повстання Іштвана Бочкая, що тривало до 1606 року. Крім того на Рудольфа II, бажаючи покласти край війні, постійно тиснули угорські, моравські та австрійські стани, на які ліг основний економічний тягар габсбурзько-османського конфлікту. Навіть частина ерцгерцогів у Відні наполягали на необхідності заключити мир. Мирний договір між Габсбургами та Османами було врешті-решт підписано при Житва-Торок 11 листопада 1606 року, що дало змогу Османській імперії відновити сили та подолати ряд внутрішніх викликів.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Tapie V. L. *The Rise and Fall of the Habsburg Monarchy* // Victor Lucien Tapié // - New York: Praeger, 1971. – P. 61.
- ² Dampier M.G. *History of the Orthodox Church in Austria-Hungary* // Margaret Dampier // – London: BiblioBazaar, 2009. – P. 18.
- ³ Іналджик Г. Османська Імперія: Класична доба 1300-1600 // Галіль Іналджик // – Київ: Критика, 1998. – с. 45.
- ⁴ Там само. – с. 47.
- ⁵ Барбаро и Контарини о России // - Санкт-Петербург: Наука, 1971. – с. 86.
- ⁶ Там само.
- ⁷ Holt P.M., Lambton A.K.S., Lewis B. *The Cambridge History of Islam* // Peter Malcolm Holt, Ann Lambton, Bernard Lewis // – Cambridge: Cambridge University Press, 1985. - P. 328.
- ⁸ Naima M. *Annals of the Turkish Empire from 1591 to 1659 of the Christian era* // Mustafa Naima // – London: Oriental Translation Fund, 1832. – P. 13-14.
- ⁹ Іналджик Г. Османська Імперія: Класична доба 1300-1600 // Галіль Іналджик // – Київ: Критика, 1998. – с. 45.
- ¹⁰ Faroqhi S., İnalçık H., Quataert D. *An economic and social history of the Ottoman Empire* // Suraiya Faroqhi, Halil İnalçık, Donald Quataert // – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – P. 422.
- ¹¹ Jacov M. *Europa i Osmanie w okresie lig świętych. Polska między Wschodem a Zachodem* // Marko Jacov // – Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 2003. – P. 65.
- ¹² Montor A. D. *The Lives and Times of the Popes* // Artaud de Montor // – New York: The Catholic Publication Society of New York, 1911. –Т. 5. – P. 221.
- ¹³ Braudel F. *The Mediterranean and the Mediterranean world in the age of Philip II* // Fernand Braudel // – Berkley: University of California Press, 1995. – т. 2. – P. 1221.
- ¹⁴ Finkel C. F. *French Mercenaries in the Habsburg-Ottoman War of 1593-1606: The Desertion of the Papa Garrison to the Ottomans in 1600* // Caroline Finkel // – Cambridge: Cambridge University Press, 1992. – P. 451, 458.
- ¹⁵ Ibid. - P. 452.
- ¹⁶ Lesaffer R. *Peace Treaties and International Law in European History: From the Late Middle Ages to World War One* // Randall Lesaffer // – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – P. 343.
- ¹⁷ Jacov M. *Europa i Osmanie w okresie lig świętych. Polska między Wschodem a Zachodem* // Marko Jacov // – Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 2003. – P. 66.
- ¹⁸ Коялович М. Отрывки из дневника польского сейма 1605 г., относящиеся к Смутному времени // Михаил Коялович – Санкт-Петербург: Русская историческая библиотека 1872. – т. 1. – с. 11.
- ¹⁹ Болдаков И. Письмо неизвестного итальянца о посольстве от Димитрия к Королю Сигизмунду III (ноябрь 1605 г.) // Иннокентий Болдаков // Сборник материалов по русской истории начала XVII века. - Санкт-Петербург: 1896. – с. 82.
- ²⁰ Коялович М. Отрывки из дневника польского сейма 1605 г., относящиеся к Смутному времени // Михаил Коялович – Санкт-Петербург: Русская историческая библиотека 1872. – т. 1. - с. 11.
- ²¹ Fisher W. B., Jackson P., Lockhart L. *The Cambridge history of Iran* // William Bayne Fisher, Peter Jackson, Lawrence Lockhart // – Cambridge, Cambridge University Press, 1986. – Т. 6. - P. 381-382.
- ²² Holt P.M., Lambton A.K.S., Lewis B. *The Cambridge History of Islam* // Peter Malcolm Holt, Ann Lambton, Bernard

Lewis // – Cambridge: Cambridge University Press, 1985. – Т.1. - P. 418.

²³ Fisher W. B., Jackson P., Lockhart L. The Cambridge history of Iran // William Bayne Fisher, Peter Jackson, Lawrence Lockhart // – Cambridge, Cambridge University Press, 1986. – Т. 6. - P. 387-388.

²⁴ Ibid. – P. 388-389.

²⁵ Коялович М. Отрывки из дневника польского сейма 1605 г., относящиеся к Смутному времени // Михаил Коялович – Санкт-Петербург: Русская историческая библиотека 1872. – т. 1. - с. 65.

²⁶ Иналджик Г. Османська Імперія: Класична доба 1300-1600 // Галіль Іналджик // – Київ: Критика, 1998. – с. 55.

²⁷ Там само. – с. 244.

²⁸ Fodor P., Dávid G. Ottomans, Hungarians, and Habsburgs in Central Europe: the military confines in the Era of Ottoman Conquest // Pál Fodor, Géza Dávid // – Leiden: Koninklijke Brill, 2000. – P. 54.

²⁹ Иналджик Г. Османська Імперія: Класична доба 1300-1600 // Галіль Іналджик // – Київ: Критика, 1998. – с. 244.

³⁰ Setton K. M. Venice, Austria, and the Turks in the seventeenth century // Kenneth Meyer Setton // – Philadelphia: American Philosophical Society, 1991. – P. 17.

³¹ Barta G., Bóna I., Köpeczi B. Kurze Geschichte Siebenbürgens // Gábor Barta, Istán Bóna, Béla Köpeczi // - Budapest: Akadémiai Kiadó, 1989. – P. 295-298.

³² Setton K. M. Venice, Austria, and the Turks in the seventeenth century // Kenneth Meyer Setton // – Philadelphia: American Philosophical Society, 1991. – P. 17.

³³ Faroqhi S., İnalçık H., Quataert D. An economic and social history of the Ottoman Empire // Suraiya Faroqhi, Halil İnalçık, Donald Quataert // – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – P. 422.

³⁴ Kia M. The Ottoman Empire // Mehrdad Kia // – London: Greenwood Publishing Group, 2008. - P. 63.

³⁵ Stearns P. N., Langer W. L. The Encyclopedia of world history: ancient, medieval, and modern, chronologically arranged // Peter Stearns, William Leonard Langer // - Houghton: Mifflin Harcourt, 2001. – P. 353.

³⁶ Иналджик Г. Османська Імперія: Класична доба 1300-1600 // Галіль Іналджик // – Київ: Критика, 1998. – с. 244.

Shaghoury A.M. War between Habsburgs and Ottomans 1593–1606: origins of confrontation, forming of alliances and balance of power during the conflict / National university of Kyiv-Mohyla Academy.

This article focuses on origins of military and geopolitical confrontation between the House of Habsburgs and the Ottoman Empire, forming of historical coalitions and unions during XVI century in Europe and Asia, forming of alliances right before the war of 1593–1606 years, changes that happened to alliances during the conflict and other factors, which influenced geopolitical balance of power between opposing sides.

Keywords: Ottoman Empire, The house of Habsburgs, war 1593–1606, geopolitics, diplomacy.

Шагури А.М. Война между Габсбургами и Османами 1593–1606 гг.: истоки конфронтации, образование альянсов и формирование баланса сил на протяжении конфликта / Национальный университет «Киево-Могилянская академия».

В статье рассматриваются происхождение военного и геополитического противостояния между домом Габсбургов и Османской империей, образование исторических коалиций и союзов на протяжении XVI века в Европе и в Азии, формирование альянсов непосредственно перед войной 1593–1606 годов, и изменения, которые произошли с союзами во время конфликта, а также другие факторы, повлиявшие на геополитический баланс сил между враждующими сторонами.

Ключевые слова: Османская империя, дом Габсбургов, война 1593–1606 гг., геополитика, дипломатия.

Стаття надійшла до редколегії 12.03.2010

Прийнята до друку 13.05.2010